

”Endnu bestandig er det saa smaa Brudstykker af det danske Folk, der slutte sig til andre Troessamfund end Folkekirkens, at den evangelisk-lutherske Kirke med fuldkommen Ret kan kaldes Folkekirke i Danmark. Saalænge dette Forhold bestaaer, ere de forskellige afvigende Samfund at betragte som smaa Colonier, der til alle Sider ere omgivne af Folkekirken og denne Kirkes Liv.”

(Prof. H.N. Clausen, *Rigsdagstidende*, 1851, nr. 319, sp. 5069)

Omkring 1850 stod kun 0,4 % af befolkningen (ca. 6000) i Danmark udenfor den lutherske kirke. 2/3 af disse var jøder, resten bestod af reformerte, katolikker og baptister. Disse indvandrere var beskyttet af regeringen og kom til at påvirke udviklingen imod religionsfrihed. Under jødefejden 1819-20 søgte regeringen at værne jøderne mod folkemængdens korporlige forfølgelser. Derimod kom paven og katolikkerne i modsætning til regeringen, fordi de ville have deres tyske biskop anerkendt i Danmark. De lokale katolske præster kunne dog anerkendes fra 1841. Men også indenfor Statskirken var de vakte i oprør. Ledende i kampen for religionsfrihed var både baptistlederen P.C. Mønster og Vartovpræsten N.F.S. Grundtvig.

I den danske enevældes sidste tid foregik en langsom opløsning af den evangelisk-lutherske enhedskultur. Med Grundloven af 1849 kom religionsfriheden, men den gamle statskirke fortsatte i ny klædning med Folkekirkens grundlovsikrede fortrinsstilling under indflydelse af Sjællands biskop J.P. Mynster, prof. H.N. Clausen m.fl.

Jens Rasmussen påviser trin for trin, hvorledes religionstolerancen og religionsfriheden udvikler sig frem til Grundloven af 1849.

SYDDANSK UNIVERSITETSFORLAG

Religionstolerance og religionsfrihed
Forudsætninger og Grundloven 1849

Jens Rasmussen

Jens Rasmussen

Religionstolerance og religionsfrihed

Forudsætninger og Grundloven 1849

Hospitalspræst, ph.d., Jens Rasmussen. Født 1949. Cand. mag. i kristendomskundskab og historie 1980. Herefter sognepræst. Siden 2001 hospitalspræst ved Odense Universitetshospital. Ph.d. i historie på Syddansk Universitet i 1996 på afhandlingen *Kampen for indflydelse i statskirken. Nicolai Faber Fyns biskop 1834-1848* (1996). Siden bl.a. skrevet *J.P. Mynster. Sjællands biskop 1834-1854. Kampen for en rummelig kirke. Forholdet til N.F.S. Grundtvig og Grundloven* (1999) og *En brydningstid. Kirkelige holdninger i guldalderperioden 1800-1850* (2002) samt *Kierkegaards kritik af den triumferende kirke* (2006).

Trykt med støtte fra:
Fyens Stiftsbiblioteks Legat
G.E.C. Gads Fond
Hielmstierne-Rosencroneske Stiftelse
Ingeniør N.M. Knudsens Fond
Jens Nørregaard & Hal Kochs Mindefond

Illustration på omslag er udsnit af Constantin Hansens berømte maleri af Den grundlovgivende Rigsforsamling ved åbningsmødet på Christiansborg den 23. oktober 1848. Maleriet er først færdig i 1864 og kan ikke kaldes autentisk. Forrest stående ses H.N. Clausen i ornat. Dernæst L.N. Hvidt og J.F. Schouw (med kalot). Disse tre national-liberale ledere spillede en central rolle ved systemskiftet i 1848. Tilsvarende i baggrunden ses J.P. Mynster i ornat. Han taler med A.S. Ørsted. Clausen og Mynster hører på Den grundlovgivende Rigsforsamling til de toneangivende i diskussionerne om kirke- og religionsparagrafferne i Grundloven. Efter Foto. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg.